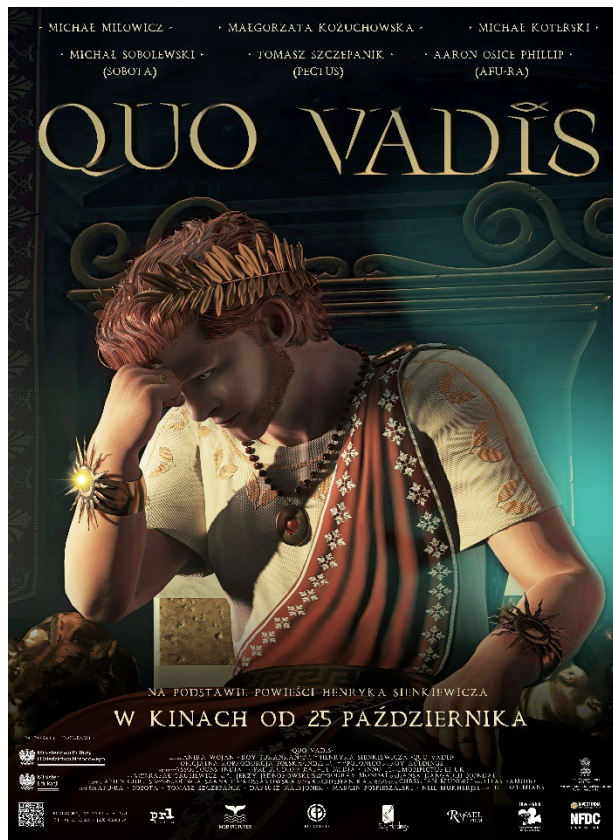

MATERIAŁY EDUKACYJNE

SZKOŁY ŚREDNIE

Dokąd zmierza miłość?

Scenariusz lekcji na podstawie filmu *Quo vadis*

Niniejszy scenariusz może służyć do przeprowadzenia lekcji dowolnego przedmiotu, którego cele kształcenia i wymagania edukacyjne są zbieżne z tematyką filmu. Nauczyciel – stosownie do nauczanego przedmiotu oraz poziomu klasy – samodzielnie wybiera realizowane cele oraz metody pracy na lekcji, jak również może zmodyfikować je według potrzeb.

Cele – wymagania ogólne:

- utrwalenie treści lektury *Quo vadis*;
- analiza filmu *Quo vadis*;
- charakterystyka postaci występujących w filmie;
- ukazanie różnorodnego rozumienia miłości i związanych z tym konsekwencji;
- zwrócenie uwagi na aktualność zagadnień poruszanych w filmie.

Treści – wymagania szczegółowe. Uczeń na podstawie filmu i posiadanej wiedzy:

- streszcza lekturę H. Sienkiewicza *Quo vadis*;
- podaje inspiracje, które przyczyniły się do napisania przez H. Sienkiewicza *Quo vadis*;
- wylicza postaci i główne wątki pojawiające się w lekturze;
- omawia kontekst historyczny i społeczny sytuacji przedstawionych w filmie;
- charakteryzuje poszczególne postaci występujące w filmie;
- wskazuje wątki historyczne w filmie i odróżnia je od fikcji literackiej;
- uzasadnia potrzebę zachowania równowagi w miłości względem siebie, względem innych i wobec Boga lub uniwersalnych wartości;
- opisuje przedstawione na lekcji obrazy H. Siemiradzkiego;
- ocenia postawę poszczególnych bohaterów filmu;
- wyjaśnia znaczenie tytułu lektury i filmu;
- ocenia pomysł i realizację zastosowania nowoczesnej technologii w celu popularyzacji tradycyjnego dzieła;
- dzieli się wrażeniami z obejrzenia filmu animowanego *Quo vadis*.

Metody: katalog pojęć, głosowanie, tabela, wędrujące plakaty, tekst alternatywny, tekst źródłowy z komentarzem, refleksja na kanwie filmu, dyskusja/debata, przykłady.

Wprowadzenie

Jeśli od projekcji filmu upłynęło nieco więcej czasu, można na początku zajęć wyświetlić zwiastun.

Katalog pojęć

Uczniowie indywidualnie lub w parach losują kartki z literami (załącznik 1), na odwrocie zapisują jedno hasło na daną literę związane z filmem *Quo vadis*, po czym oddają kartkę. Następuje ponowne losowanie, a osoba lub para, która wylosowała hasło, krótko je wyjaśnia (w wyjaśnianiu haseł można zachować kolejność alfabetyczną).

Głosowanie

Uczniowie oceniają, jak podobała im się lektura *Quo vadis*, a jak animacja – w skali od 1 do 5. Głosowanie odbywa się przez podniesienie odpowiedniej liczby palców.

Rozwinięcie

Tabela – fakty vs. fikcja literacka

Nauczyciel przytacza słowa Henryka Sienkiewicza zapisane w jednym z listów: „Marzy mi się wielki epos chrześcijański, w którym chciałbym wprowadzić świętego Piotra, Pawła, Nerona, pierwsze

prześladowania i dać szereg tak ogólnoludzkich i wspaniałych obrazów, żeby je musiano tłumaczyć z »polskiego« na wszystkie języki”¹.

Następnie wyświetla streszczenie filmu (załącznik 2), a uczniowie wypełniają tabelkę, wpisując w pierwszej kolumnie prawdziwe postaci, miejsca i wydarzenia, a w drugiej – postaci i wydarzenia będące fikcją literacką.

Fakty	Fikcja literacka

Wędrujące plakaty

Uczniowie, podzieleni na co najmniej 5 grup, otrzymują arkusze papieru formatu A3, na środku których zapisane są imiona wybranych bohaterów: grupa 1 – Ligia; grupa 2 – Winicjusz, grupa 3 – Petroniusz; grupa 4 – Eunice; grupa 5 – Neron (w razie większej liczby grup można dodać Ursusa i Chilon Chilonidesa). Po chwili namysłu przedstawiciele każdej grupy zapisują hasłowo cechy i zachowania danej postaci, poprzedzając je hasztagiem (#). Po chwili na polecenie nauczyciela plakaty zaczynają wędrować – uczniowie podają je sobie w umówionym kierunku i kolejna grupa po zapoznaniu się z propozycjami poprzedników dopisuje brakujące wg siebie tagi charakteryzujące daną postać. Praca trwa tak długo, aż każda grupa dopisze swoje uwagi do każdego plakatu.

Podsumowując pracę, nauczyciel podkreśla, że w filmie zostały przedstawione różne wątki – historyczny, ale także społeczny, religijny i miłosny, przy czym w wielu przypadkach przeplatają się, np.: osadzenie akcji w realiach panujących w Rzymie w latach 60. I w. naszej ery sprawia, że w społeczeństwie wyraźnie widać starcie dwóch kultur – świata starożytnego Rzymu i chrześcijaństwa. Sami mieszkańcy Rzymu byli mocno podzieleni².

Tekst alternatywny

Nauczyciel prezentuje dwa obrazy H. Siemiradzkiego – *Pochodnie Nerona* i *Orgię rzymską* (załącznik 3). Dzieła te zainspirowały H. Sienkiewicza do napisania *Quo vadis*, zaś sam malarz pośrednio przyczynił się także do nadania tytułu epepei. Jak wspomniał Sienkiewicz, „Pomysł napisania *Quo vadis* powstał we mnie pod wpływem czytania *Annałów* Tacyta, który jest jednym z moich najulubieńszych autorów, i podczas dłuższego pobytu w Rzymie. Słynny malarz polski, Siemiradzki,

1 <https://zpe.gov.pl/a/na-poczatku/D6WgSXlb4> [04.10.2024].

2 Takie zróżnicowanie społeczeństwa panowało już kilka lat wcześniej, gdy św. Paweł napisał list do Rzymian: „W czasach, gdy św. Paweł napisał ten list, Rzym był największym miastem w całym Imperium Rzymskim. Bogacze mieszkali w pięknych domach, których podłogi ozdobione były mozaikami. Jedli obfite posiłki i mogli przebierać w najróżniejszych potrawach. Tymczasem biedni ludzie musieli mieszkać w niewielkich pomieszczeniach, w rozpadających się budynkach. Ich posiłki były bardzo proste – żywili się głównie chlebem i kleikiem i tylko czasami jedli warzywa”. *Pismo święte dla młodych*, Kraków 2017, Dom Wydawniczy Rafael, s. 1457.

który wówczas zamieszkiwał w Rzymie, był moim przewodnikiem po Wiecznym Mieście i podczas jednej z naszych wędrówek pokazał mi kapliczkę »Quo vadis«³.

Uczniowie podzieleni na dwie grupy (np. na osoby z numerami parzystymi i nieparzystymi lub przez odliczanie do dwóch) przyglądają się obrazom, by po chwili zredagować tekst alternatywy na temat tego, co przedstawiają (tak, jak opisywane są grafiki w Internecie przy pomocy tekstu alternatywnego). Nauczyciel podkreśla, że mają to być krótkie, konkretne opisy oddające charakter wydarzeń.

Tekst źródłowy z komentarzem:

Po wykonaniu przez uczniów pracy i odczytaniu wybranych opisów, następuje odczytanie jednego ze źródeł historycznych, *Roczników Korneliusza Tacyta*, pod wpływem których Sienkiewicz zredagował swoje dzieło:

„Wtedy Neron jako sprawców wskazywać zaczął tych ludzi, których gmin chrześcijanami pogardliwie nazywał i których dla ich zbrodni nienawidził i równocześnie najsroźsze i najwyszukańsze zadawał im kary. Chrystus od którego nazwa chrześcijan pochodzi został za panowania Tyberiusza przez prokuratora Piłata na śmierć skazany. Stłumiony na pewien czas szkodliwy ten zabobon znowu wybuchnął nie tylko w żydowskiej ziemi gdzie się to zło wylęgło, ale w samym Rzymie, gdzie wszystkie szkarady i sromoty przytułek mają i zwolenników znajdują”⁴.

Nauczyciel podkreśla, że świadectwa ówczesnych historyków, jak i dzisiejszych badaczy potwierdzają wielką skalę i brutalność prześladowań chrześcijan w pierwszych wiekach. Nauczyciel może odczytać lub streścić następujący lub podobny tekst: „Prawdziwie krwawe prześladowania rozpoczęły się w roku 64. Wybuchł wtedy w Rzymie pożar, który strawił wielką część Miasta. Lud oskarżał cesarza Nerona o celowe podpalenie, pojawiały się jednak głosy, że winni są Żydzi. Cesarz ogłosił prędko, że ogień podłożyli chrześcijanie. Jest prawdopodobne, że pomysł ten podsunęła mu jego nałożnica, Poppea, sympatyzująca z judaizmem. Mogła w ten sposób chcieć odsunąć zagrożenie od Żydów. Neron przystąpił do okrutnej masakry chrześcijan. Trwała 4 lata, do śmierci cesarza w 68 r. Prześladowanych rzucono na arenę, gdzie pożerały ich dzikie zwierzęta. Ich płonące ciała zastępowały latarnie – tak gęsto żywe pochodnie ustawiane były na ulicach i w cesarskich ogrodach. Niektórych żywcem zaszywano w skóry i rzucono na rozszarpanie zdziczałym psom. Lud otrzymał rozrywkę, a cesarz uwolnił się od oskarżeń. Nie wiemy, ilu dokładnie wyznawców Chrystusa zginęło – Tacyt pisze o »wielkiej rzeszy« zamordowanych. Prześladowania Nerona objęły w zasadzie tylko Rzym. Na prowincji, chrześcijan zabijano jedynie tam, gdzie urzędnicy mieli nadzieję pozyskać w ten sposób przychylność cesarza”⁵.

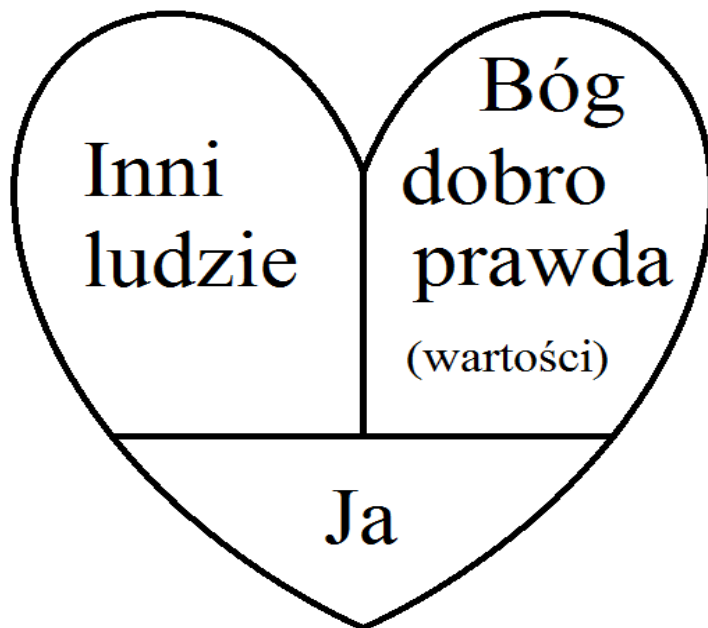
Refleksja na kanwie filmu

3 <https://zpe.gov.pl/a/na-poczatku/D6WgSXlb4> [04.10.2024].

4 Tacyt *Annales*. XV, cyt. za: W. Gnutek, *Najstarsze źródła poza-biblijne o Chrystusie w świetle badań Józefa Klausnera*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”1 (1962), s. 5-6. Jak zauważa autor artykułu: „świadczenie Tacyta napisane wcześniej niż 75 lat po śmierci Chrystusa jako świadectwo poganina miałoby nadzwyczajną wartość. Istotnie Tacyt był sumiennym historykiem — przebywał w Rzymie — jest bliski opisywanym wypadkom — mógł je więc dokładnie poznać. Jest poganinem, który odnosi się z wielką niechęcią do chrześcijan, ale fakty starannie bada i podaje obiektywnie i dlatego zasługuje na wiarę. — Z jego relacji dowiadujemy się, że w r. 64 chrześcijaństwo było szeroko rozpowszechnione w świecie ówczesnym i że wywodzi się ono od Chrystusa, który za rządów prokuratora Judei Piłata Poncjusza został ukrzyżowany”.

5 *Krew pierwszych chrześcijan*, <https://pch24.pl/krew-pierwszych-chrzescijan/> [04.10.2024].

Nauczyciel wyświetla lub rysuje na tablicy poniższy schemat, podkreślając, że serce pełne miłości powinno odnosić się do wszystkich trzech zaznaczonych obszarów. Jeśli zabraknie np. miłości do innych lub szacunku do prawdziwych wartości, pojawia się pewna pustka w sercu, którą może wypełnić coś, co w nim się znajduje. Uczniowie, odwołując się do wydarzeń i postaci z filmu, analizują na konkretnych przykładach, co się dzieje, gdy np. jest jedynie miłość do siebie...; jest miłość do innych, ale w oderwaniu od wartości (np. miłość jedynie do reprezentowanej części społeczeństwa i niechęć do prawdy o równej godności wszystkich osób, także z innych warstw społeczeństwa, innych narodów czy religii itp.).

Podsumowując wypowiedzi, nauczyciel nawiązuje do tytułu, pytając o jego znaczenie. W razie potrzeby wyjaśnia zamysł Sienkiewicza odnośnie do tytułu (może też wyświetlić zdjęcie kaplicy *Quo vadis* w Rzymie i znajdującego się w niej popiersia H. Sienkiewicza).

„XVII-wieczny kościół znajduje się przy Via Appia Antica, a zbudowany został w miejscu małej kaplicy z XI wieku. Wzniesiono ją w miejscu, w którym według apokryficznych *Dziejów* Piotra apostoła uciekający z Rzymu przed prześladowaniami Nerona dostrzegł Jezusa. Piotr zapytał Jezusa: »Quo vadis, Domine?« (Dokąd idziesz, Panie?). »Do Rzymu, by dać się ponownie ukrzyżować« – usłyszał. Według tradycji te słowa skłoniły Piotra do powrotu do Rzymu, gdzie zaczęło się jego męczeństwo”⁶.

Komentując tę historię, nauczyciel może zauważyć, że zarówno śmierć Jezusa na krzyżu, jak i męczeństwo św. Piotra były podyktowane miłością. Ostatecznie ta sama miłość zaprowadziła Piotra na ołtarze. Dokąd ostatecznie miłość zaprowadziła innych bohaterów *Quo vadis*? (chętni uczniowie wypowiadają się, a w razie braku zaangażowania uczniów nauczycieli może dopowiedzieć za nich – zwłaszcza, jeśli od omawiania lektury minęło więcej czasu). Wśród bohaterów można wymienić również chrześcijańskich męczenników, których pełna wytrwałości i pokoju postawa w czasie prześladowań była niezrozumiała dla tych, którzy skazywali ich na cierpienie.

Nawiązując do tytułu i podtytułu, nauczyciel konkluduje, iż miłość może stać się bronią, która pomoże zwalczyć wszelkie przeciwności w życiu człowieka i sprawi, że nie tylko będzie on zmierzał do swych życiowych celów, ale także je osiągnie.

⁶ <https://dzieje.pl/kultura-i-sztuka/czytanie-quo-vadis-w-kosciele-domine-quo-vadis-w-rzymie> [04.10.2024].

Zakończenie

Nauczyciel podkreśla aktualność zagadnień przedstawionych w filmie – zauważa, iż wciąż zdarzają się wielkie przemiany na lepsze pod wpływem miłości, porzucanie dotychczasowego stylu życia (zarówno jeśli chodzi o miłość innej osoby, jak i odkrytą miłość Boga, czego dowodzą nawrócenia); w każdej społeczności można spotkać osoby zaangażowane w pomoc innym, wspierające potrzebujących, ale także zdarzają się ludzie pozbawieni empatii, skrupułów czy nieuznający wartości. Także miłość bywa rozumiana w sposób krzywdzący inną osobę, a niektórzy w imię deklarowanej miłości – Boga, Ojczyzny, drugiej osoby czy samego siebie – upatrują w przemocy rozwiązanie. Jeszcze inni godzą się na doznawanie krzywd, tłumacząc to sobie miłością. Dlatego tak ważne jest prawidłowe rozumienie miłości.

Dyskusja/debata

Nauczyciel zwraca uwagę na podtytuł filmu – miecz miłości. Weryfikuje wśród uczniów znajomość pojęcia „miecz obosieczny” i zachęca do dyskusji (w klasach, które mają doświadczenie debatowania, może to być debata). Uczniowie starają się popierać wypowiedzi argumentami pochodzącymi z filmu oraz innych lektur. W konkluzji nauczyciel zwraca uwagę na to, iż prawdziwa miłość łączy się z dobrem i potrafi przemienić człowieka, odsłaniać w nim to, co najlepsze, jak w przypadku Winicjusza. W podsumowaniu nauczyciel może dodać, iż to, czy miecz miłości pomoże przewyciężyć wszystko co złe na drodze kochających się, czy zabije w nich to, co dobre, zależy w znacznej mierze od tego, jak się rozumie miłość i kogo się nią obdarza.

(Alternatywnie powyższa teza może stać się tematem rozprawki, którą chętni uczniowie zredagują na dodatkową ocenę, zaś podczas lekcji wykorzystana będzie inna metoda).

Przykłady

Wybrana osoba odczytuje *Hymn o miłości* św. Pawła z 1 Kor 13,1-13 (lub nauczyciel odtwarza nagranie), na tablicy lub w zeszytach zapisywane są cechy miłości (cierpliwa, łaskawa, nie zazdrości, nie szuka poklasku, nie unosi się pychą, nie jest bezwstydną, nie szuka swego, nie unosi się gniewem, nie pamięta złego, nie cieszy się z niesprawiedliwości, współweseli się z prawdą, wszystko znosi, wszystkiemu wierzy, we wszystkim pokłada nadzieję, wszystko przetrzyma, nigdy nie ustaje). Następnie uczniowie proponują do każdego z nich sytuację z filmu obrazującą daną cechę.

Jeśli zdaniem nauczyciela uczniowie mogą być zainteresowani taką informacją, uświadamia on, iż czasem zaleca się lekturę wskazanego fragmentu Listu św. Pawła do Rzymian z zamianą pojęcia „miłość” na własne imię. Ktoś, kto jest cierpliwy, łaskawy, nie zazdrości itp., może rozwijać w sobie te cechy, stając się tym samym osobą, którą łatwo będzie kochać, a i ona będzie kochana – zwłaszcza, jeśli trafi na kogoś podobnie postrzegającego swoją rolę w związku. Jeśli zaś uważamy, że póki co jest zbyt duży rozdźwięk między tak zarysowanym obrazem osoby kochającej a rzeczywistością, to warto zacząć pracować nad sobą, traktując te cechy jako swoisty cel, który przypomni: dokąd zmierzasz, czyli *Quo vadis*.

Propozycje do rozważenia w grupach lub indywidualnej pracy bądź dla chętnych:

- Wskaż inne utwory literackie napisane na kanwie wydarzeń historycznych;
- Odszukaj kilka przysłów dotyczących miłości. Wybierz jedno, które pasuje do wybranych bohaterów *Quo vadis* i uzasadnij swoją opinię;

- Znajdź źródło i autora słów: „(...) gotów jestem głosić Ewangelię i wam, mieszkańcom Rzymu. Bo ja nie wstydzę się Ewangelii, jest bowiem ona mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego, najpierw dla Żyda, potem dla Greka. W niej bowiem objawia się sprawiedliwość Boża, która od wiary wychodzi i ku wierze prowadzi, jak jest napisane: a sprawiedliwy z wiary żyć będzie”. Jak ta postać obecna jest w filmie?
- Wybierz jednego z bohaterów filmu i napisz krótką charakterystykę jego postaci lub zrecenzuj sposób ukazania bohatera w wersji animowanej;
- Zastanów się, którą z lektur chciałbyś obejrzeć w animowanej wersji, w jakiej jest *Quo vadis*. Napisz list do producentów, uzasadniając wybór (możesz naprawdę go wysłać!);
- Scharakteryzuj animowany film *Quo vadis* metodą SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, and threats) – wskaż jego mocne i słabe strony (jeśli je znajdziesz), możliwości i zagrożenia wynikające ze stosowania nowoczesnych technologii dla popularyzowania dawnych dzieł;
- Znajdź inne obrazy H. Siemiradzkiego i wskaż w nich wątki zbieżne z tymi uwzględnionymi w filmie *Quo vadis*;
- Poszukaj informacji i przygotuj wypowiedź o dzisiejszej skali prześladowań na tle religijnym;
- (Dla uczniów, którzy już omawiali lekturę *Quo vadis*). Zastanów się, jakie wątki były w książce, których nie uwzględniono w filmie. Korzystając z dowolnego programu do animacji, przygotuj krótki film lub nagrajcie wybraną scenę (przygotowaną wcześniej) ze znajomymi.

Opracowała: dr hab. Aneta Rayzacher-Majewska prof. UKSW

Załącznik 1

	A	B	C
D	E	F	G
H	I	J	K
L	M	N	O
P	R	S	T
U	W	Z	

Załącznik 2⁷

⁷ <https://www.quovadisfilm.com/copy-of-home> [04.10.2024].

Rzym w roku 63. za panowania cesarza Nerona. Młody rzymski żołnierz Winicjusz zakochuje się w Ligii, która jest chrześcijanką. O pomoc w zdobyciu dziewczyny Winicjusz prosi wuja Petroniusza, wpływowego doradcę samego cesarza Nerona. W wyniku planu Petroniusza Neron nakazuje sprowadzić Ligię na dwór jako własność Cesarstwa, a następnie przekazać Winicjuszowi w nagrodę za zasługi wojenne. Ta jednak, z pomocą wiernego Ursusa, ucieka. W odnalezieniu Ligii pomaga Winicjuszowi i Petroniuszowi grecki filozof i awanturnik Chilo. Wkrótce uczucia Ligii rozkwitają, a sam Winicjusz planuje już ślub. Tymczasem w Rzymie wybuchają wielki pożar, którego sprawcą jest dowódca Pretorian Tigellinus, wykonujący rozkazy Nerona. W ramach politycznej rozgrywki winą za spalenie miasta zostają obarczani chrześcijanie...

(Nauczyciel według uznania może zaprezentować także *Dirce chrześcijańską* H. Siemiradzkiego)

Załącznik 3

Obraz *Pochodnie Nerona*

Obraz *Rzymska orgia w czasach Cesarstwa*

